

UTICAJ KLADIONICA NA POREMEĆAJE U PONAŠANJU MLADIH LJUDI U BOSNI I HERCEGOVINI

*Dr. sci Sarina Bakić, vanredna profesorica
Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka
Odsjek za sociologiju
sarina.bakic@fpn.unsa.ba*

Sažetak: *Uticao kladionica na poremećaje u ponašanju mladih ljudi se u suštinskom smislu odražava individualno, ali ima i izrazit društveni karakter te ostavlja neizbrisive tragove na cjelokupnu zajednicu. Ovaj rad će u teorijskom smislu pojasniti fenomen kulture klađenja, šta taj fenomen podrazumijeva, šta su uzroci popularnosti ove kulture u Bosni i Hercegovini te na koji način se klađenje reflektira na ponašanje mladih ljudi. Nastojat će se obrazložiti koji su to socijalni, kulturni i psihološki profili mladih ljudi koji stalno posjećuju kladionice, da li se ovdje radi o zabavi ili su u pitanju materijalni razlozi, a što sve može izroditi najpogubnijim posljedicama, a to je patološka ovisnost. Autorica smatra da se ovaj problem ne istražuje dovoljno naročito s aspekta mladih ljudi i njihove kulture življenja, a koji danas sve više svog vremena ali i novaca ulažu u klađenje. U sociološkom kontekstu, najvažnije je doći do uzroka ovakve pojave te koliko ona utiče na društvo u cjelini.*

Ključne riječi: *kladionice, društvo, kultura klađenja, mladi, ponašanje, patološka ovisnost*

„Dok u krizu upada kao u duboko blato, čovek praznih džepova i slomljenih iluzija sanja san o sreći. U svom suludom plesu, iz bubnja mu se čarobna loptica podsmeva. Kolo sreće okreće se neshvatljivom logikom ili mimo bilo kakve logike. U takvoj logici gubi i onaj koji dobija“.

Ratko Božović

Uvodna razmatranja

Teoretičari i istraživači društvenog života konstantno ukazuju da društvenu krizu uvijek prati poremećaj sistema vrijednosti. Društvena kriza često podstiče i uslovljava različite vidove društvenih devijacija, a tu su svakako našle svoje mjesto i raznovrsne kladionice. One pripadaju posebnoj realnosti (Božović, 2006:126), stvarnosti kojom preovladavaju nagon i iracionalno. Mogu se prepoznati i potvrditi u predanosti sudbini naročito kada su u stvarnosti sva očekivanja izgubljena. Više od toga, proizilaze iz metafizičkog u čovjeku, iz njegovog nepristajanja da se pokori razlozima racionalnog svijeta i prihvatanja iskušenja privida koja su moćnija od neželjene svakodnevnice.

Kladionice podučavaju kako je moguće živjeti u svijetu nadanja (ibid). Međutim, kako je društvena kriza, naročito u Bosni i Hercegovini, mnogo društveno nefavoriziranih pojedinaca dovela skoro na rub propasti, nije mogla da ne degradira i poništi sve čovjekove izbore. I dok svuda oko nas svjetlucaju razne vrste kladionica tako svjetlucaju i želje pojedinaca. To svjetlucanje je postalo simbol spasa iz bijede svakodnevnog života. Odatle nije ni čudo što igrač ili igračica, vremenom uplovi u opsesiju i ovisnost, u devijantno ponašanje, bez kojih teško poslije da opstaje.

Kako bismo uopšte diskutovali i analizirali bilo koji oblik devijantnog ponašanja morali bismo elaborirati, secirati i sistematizirati definiciju devijantnog ponašnja kao pojma i kao sintagme koja simbolizira umnogome fundament niza socioloških problema. U svakodnevnom jeziku, devijantnost znači skretanja s prihvaćenog puta. Mnoge sociološke definicije devijantnosti naprosto razrađuju tu ideju. Tako se devijantnost sastoji od onih činova koji ne slijede norme i očekivanja neke određene

društvene skupine (Haralambos i Heald, 1989: 390). Nadalje, devijantno ponašanje obuhvata veliki dio društvenih ponašanja kojima se oblici nejednako tretiraju u različitim kulturama i u zakonodavstvima različitih zemalja. Nešto što je u konzervativnim društvenim sredinama nemoralno ili zakonski nedopustivo, u liberalnijim je sredinama potpuno ili djelimično dopušteno ili se ne kažnjava zakonski nego samo nailazi na moralnu osudu većine u društvenoj zajednici. Definicija devijantnosti je relativna jer ne postoji apsolutan način da se definiše devijantan čin. Može se definisati jedino u odnosu na neki standard koji isto nije fiksni ili apsolutan te se shvaćanje devijantnosti mijenja se od vremena do vremena i od mjesta ili do mjesta, a postupci su devijantni samo u odnosu na norme određenog društva u određenom razdoblju istorije i društvenom kontekstu.

S druge strane, s razvojem cjelokupne civilizacije, ljudsko ponašanje i način života su se rapidno izmijenili te je čovjek stvarao nove mogućnosti kako egzistencijalne, tako i mogućnosti za zabavu i razonodu. Doba u kojem živimo, postmoderno doba jeste uslovljeno razvojem informacijsko-komunikacijskih tehnologija, koje su usloville i kreirale nove vrste potreba ali i vrijednosti. S kreiranjem ili modifikacijom prijašnjih, potrebe i vrijednosti se izražavaju mnogo više i kroz slobodno vrijeme, i postaju način života.

Sociološki i kulturološki aspekti promišljanja fenomena kladionica

U promišljanjima o kladionicama često izostaje teorijsko-spoznajni nivo interpretacije, najvećim dijelom što se problematiziranje ove neodređene i baumanovski kazano fluidne oblasti ne dovodi samo u vezu sa teorijskim pitanjima, već se ono veže sa egzistencijalnim problemima. Stoga, a prema Božoviću, teškoće objektivizacije igara na sreću pa samim tim i kladionica nisu posljedica napetosti i afekta trenutka u kome se one realizuju, niti mnoštva vidljivih nevidljivih poteškoća koje prate njihovo ispoljavanje, koliko neuhvatljivosti pojedinačnog bivstvovanja, koje izmiču svakom suštinskom rasčlanjivanju (Božović, 2006:128). Tu su i svi oni (naročito mediji i medijska kultura u širem smislu) koji dijele 'upustva za sreću i sretan život', oni koji će u ime tržišne logike posredovati između čovjekovih želja i društvenih institucija. Da bi se bliže odredile igre na sreću te pojam kladionica, Rože Kajoa ih je u kulturnoj knjizi *Igre i ljudi* opisao kao suštinsku suprotnost igrama takmičenja (*agon*). Prema Kajou (1965) *alea* (igre na sreću) označavaju i otkrivaju naklonost sudbine. Tu je igrač potpuno pasivan i njegove karakteristike i sposobnosti, prednosti kao što su njegova inteligencija, vještine, fizička snaga, ne dolaze uopšte do izražaja. On rizikuje ulogu. Kajoe tvrdi da pravda, uvijek tražena, ali ovog puta na drugačiji način, i čija primjena iziskuje idealne uslove, strogo tačnoću nagrađuje igrača srazmjerno njegovom riziku. Nastale kao protivljenje čovjekovoj aktivnosti, naporu i sposobnosti, kladionice se oslanjaju na društvenu stvarnost koja ne ostavlja dovoljno prostora za čovjekova nastojanja, za prevladavanje krize ljudske egzistencije. Zato Kajoa smatra da *alea* negira rad, strpljenje, okretnost, tačnost, vježbanje. Ona je apsolutno ili-ili. Takva pravda sretnom igraču donosi beskonačno mnogo više od onoga što bi mu mogao pružiti život ispunjen radom, trudom i naporom. Ona se pojavljuje kao drsko i nadmoćno ruganje sposobnosti i radu.

Kladionice kao formacija suprotna radu, strpljenju i trudu može se pojaviti ne samo kao 'takmičarski podsticaj' nego kao uvjerljiva i zanosna realizacija koja uspostavlja životni stil jednog društva, naročiti društvene zajednice kao što je bosanskohercegovačka koja nije uspostavila svoj sistem vrijednosti. Ovo se u najvećoj mjeri odnosi na anomična društva i tzv. društva u tranziciji. Rože Kajoa se među prvima zainteresirao za kulturni aspekt igara na sreću i pored toga što je njihova glavna odrednica „razvijanje ljenosti, fatalizma i sujevjerja“. On smatra da kladionice poprimaju veliki kulturološki značaj. One utiču i na poimanja umjetnosti, etike, ekonomije i nauke. Kajoa (1965) se pita nije li takva pojava karakteristika prelaznih društava, koja još nisu dospjela do kolektivnog života zasnovanog na institucijama gdje regulisana konkurencija i organizovano takmičenje prema meritumu i sposobnostima igraju glavnu ulogu. Ovakvo stanje dovodi do izrazitog nesnalaženja i nepromišljenosti kako pojedinca tako i zajednice za nove forme racionalno osmišljenog života. Tako „umjesto *agona*, *alea* nameće svoj stil društvu koje se mijenja“. Prepuštanje sudbini i vezivanje za mitološku tradiciju, uz gatanja, magiju i sujevjerje, u većini slučajeva predstavljaju teško savladive prepreke koje postaju barijere za oslobađanje cjelokupne energije svakodnevnog života i za uspostavljanje modernog životnog stila te za sazrijevanje jednog društva uopšte.

Današnji civilizacijski napredak, koji prati vanjska kontrola i represija, dirigovanost i tehnicizacija, stavljaju današnjeg čovjeka, naročito mladu osobu u 'jednu vrstu kaveza', rajhovski kazano u 'tjeskobu nametnutih granica'. Sa stanovišta ljudskih i društvenih aspiracija pojedinca, na ovaj način se uspostavlja proturječnost između onoga što je nametnuto kao zadati okvir življenja i onoga što čovjek po svojim autentičnim potencijalima jeste i što bi mogao biti. S druge strane, malo je toga što može biti danas afirmativna snaga u društvu koja bi uticala na formiranje ličnosti i ljudske cjelovitosti. Zavisnost pojedinca i svih defavorizovanih društvenih grupa, među kojima su i mladi ljudi, podstiče na jedan svojevrsan vid otpora, na mogućnost prepuštanju sudbini. U težnji da se izazove sudbina, sa parolom sve ili ništa, može se pronaći određena vrsta samokažnjavanja i samozadovoljstva (Kajoe, 1965), ali najviše pokušaja da se sivilo svakodnevnog života prevaziđe nekom 'uzaludnom nadom'. Igre na sreću, klađenja mogu razarati jaku volju, a slabu slomiti, naročito tamo gdje se pojedinac ne želi suočiti sa svijetom. Očigledno, psihološko dejstvo klađenja dovodi do groznice koja pomjera kulturu do spektakularnosti, a spektakularnost do iracionalnih prekoračenja, i to ne bez patoloških posljedica (Kozjak, 2016). Poremećeni racionalni poredak u privatnoj sferi ali i društvenoj dovodi do duševnih lomova, depresije i drugih vidova poremećaja.

Nadalje, kocka je pojam koji obuhvata svaku igru koja daje šansu igraču da ostvari dobitak ili gubitak novca, a da se pritom ishod ne može predvidjeti. Prema tome može se zaključiti da u pojam kockanje spada i pojam klađenja, gdje je cilj isti, dok su vrijeme i jednostavnost sprovođenja znatno bolji³⁷. S obzirom da je kockanje osmišljeno kao igra, to otvara vrata sociologiji da istraži ovu društvenu pojavu i sve njene društvene i kulturološke aspekte. Prema Kozjaku, igre na sreću u većini se jezika nazivaju hazardom. Riječ *hasard* ili također *hazard*, *azard* ili *azart* arapskog je porijekla i izvedena je od riječi *az-zahr*, što na arapskom označava igru kockom. Riječ hazard znači ponajprije slijepu sudbinu, prilikom, slučaj, sreću. Riječ rizik dolazi iz istog izvora i znači špekuliranje na povoljan ishod događaja, dovođenje u opasnost samoga sebe.

³⁷ Prema općim odredbama Zakona o igrama na sreću, koji je usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma 04.06.2014. godine i na sjednici Doma naroda 08.06.2015. godine, Igre klađenja na sportske rezultate i druge neizvjesne događaje (kladioničke igre) su „posebne igre na sreću u kojima učesnici (igrači) pogađaju ishode sportskih događaja i drugih neizvjesnih događaja predloženih od priređivača klađenja i odobrenih od strane Ministarstva, gdje okolnost koja odlučuje o dobitku ili gubitku ne smije biti nikome unaprijed poznata i mora biti takve naravi da na nju ne mogu utjecati ni priređivač ni igrači, a iznos dobitka ovisi o visini uloga po kombinaciji i o koeficijentu pojedinog događaja“. (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, 2015:60). Prema Zakonu o igrama na sreću Republike Srpske (Službeni glasnik Republike Srpske, 22/19 od 20.03.2019. godine), igrama na sreću smatraju se igre u kojima učesnici imaju jednake mogućnosti sticanja dobitaka uz posrednu ili neposrednu uplatu određenog iznosa, a rezultat igre isključivo ili pretežno zavisi od slučaja ili nekog neizvjesnog događaja u igri. Prema istom zakonu, igre na sreću se razvrstavaju na: lutrijske igre na sreću (lutrija, ekspres lutrija, instant lutrija, TV tombola odnosno TV bingo, klasična tombola, loto, keno, sportska prognoza odnosno toto te ostale igre na izvlačenje. Zatim, tu su elektronske igre odnosno elektronske igre na sreću u koje spadaju video-lutrija, igre na video-lutrijskim terminalima, elektronske viruelne igre, elektronski bingo i elektronski keno te ostale elektronske igre na sreću. U posebne igre na sreću spadaju igre u kazinima, kladioničke igre, igre na sreću sa automatima, internet igre na sreću te nagradne igre kao klasične nagradne igre i nagradne igre koje se priređuju putem telekomunikacijskih sistema. Slična selekcija igara na sreću jeste i u Zakonu Federacije Bosne i Hercegovine.

Stoga se pod pojmom hazardiranja, odavanja hazardu, strasti za hazard, razumije da se čovjek u igri podređuje odlukama sudbine odnosno da on odluku u igri ili nekim drugim rizičnim pothvatima prepušta slučaju (Kozjak, 2008:264). Iz ove epistemološke izvedenice značenja riječi hazard možemo zaključiti da u našem društvu postoji armija ljudi, koji su svoju sudbinu prepustili slučaju, te su apsolutno izgubili kontrolu nad svojim sopstvenim životom.

Postoje brojni faktori koji dovode, naročito mlade ljude, u svijet kladionica. Okruženje, prijatelji ali i medijska kultura sa refleksijama na materijalno, mogu uticati na pojedinca. Nadalje, neadekvatno porodično okruženje u kojem mlada osoba odrasta može dovesti do različitih vidova devijantnog ponašanja, pa tako i ovog. Proces socijalizacije mladih ljudi koji može uključivati brojne anomalije itekako može proizvesti njihovu sklonost prema kockanju odnosno kladionicama. Ovakav vid zabave, korištenje slobodnog vremena za neke predstavlja i bijeg od stvarnosti i različitih vidova problema. S druge strane, velika razina adrenalina odnosno uzbuđenja koje se javljaju kod pojedinaca prilikom kladenja jesu također jedan od faktora za ulazak u svijet kladenja. Na taj način pojedinci usmjeravaju gotovo svu svoju energiju i koncentraciju na mogući dobitak uz malo sreće. Konstatan privid mehanizma kontrole za moguće dobitke jeste danas itekako prisutan razlog kladenju, jer svakim dobitkom pojedinac 'jača' samopuzdanje 'da on zna šta radi i u tome uspijeva' te 'zarađuje na lagodan način'.

Bosanskohercegovački kontekst kladionica i uticaja na mlade

U Bosni i Hercegovini je već duži period prisutan ozbiljan fenomen kulture kockanja i kladenja koji nanosi sve veću materijalnu i moralnu štetu naročito mladim ljudima. Kontinuum kockarskog ponašanja slijedi raspodjelu od najblažeg socijalno prihvatljivog rekreacijskog kockanja, preko problematičnog do patološkog kockanja (Kozjak, 2008). Kockanje je široko rasprostranjeno sa mnoštvom suptilnih formi: kladionice, kockarnice, internet kockanje, igre na sreću i sl. Kladionice kao najmasovniji oblik ovog poroka pristupačne su najširem sloju društva – tinejdžerima, omladini i radnicima, rad kladionica predmet je brojnih kontraverzi, a u pojedinim aspektima poprimio je i političke konotacije. U Bosni i Hercegovini posljednjih nekoliko godina sve je veća dostupnost kocke i igara na sreću te je samim tim sve učestalija pojava patološkog kladenja. Patološko kladenje stručnjaci definišu poremećajem kontrole nagona odnosno nesposobnošću suzdržavanja od nekog nagona koji istodobno izaziva ugodu osobi, ali je i opasan za nju ili njoj bliske osobe jer ozbiljno narušava čovjekovo psihofizičko pa čak i porodično, a naročito materijalno stanje. Kocka, kladenje i igre na sreću prepoznati su, kao treći najveći rizik po bosanskohercegovačko društvo, odmah nakon konzumiranja droga i vožnje pod utjecajem alkohola. S obzirom na postojeće društvene i ekonomske faktore, može se reći da se Bosna i Hercegovina smatra pogodnim tlom za razvoj i porast ovisnosti o kockanju i igrama na sreću. To ljudi često vide kao brz i jednostavan način za rješavanje egzistencijalnih problema, a u to često upadaju zbog osjećaja nedostatka perspektive i suočavanju sa problemima. Bosanskohercegovačko društvo je, zbog dugogodišnje ekonomske i političke krize, posebno u riziku odnosno predstavlja beckovski kazano društvo rizika. Uvriježeno mišljenje o nekim karakteristikama kladenja i kockanja jeste da je ono prvenstveno muški fenomen te da muškarci i žene imaju različite preferencije u pogledu odabira igara. Istraživanja koja su ranije provedena sa sličnom tematikom su većinom potvrđivala ove pretpostavke utemeljene na spolu. Od ispitanih igara na sreću, mladići i djevojke ne razlikuju se kod kockarskih aktivnosti kao što su Loto, TV Bingo i jednokratne srećke. Istraživanje finansijski podržano od Lutrije BiH pod nazivom "*Obilježja kockanja srednjoškolaca u Sarajevu i Tuzli*" iz 2015. godine prvo je ozbiljno istraživanje ove pojave u Bosni i Hercegovini. Iako zakonska regulative zabranjuje igre na sreću osobama mladim od 18 godina, iskustveni podaci i iskustva kliničkog rada, jasno upućuju na raširenost ove pojave te na pristupačnost i dostupnost kockarskih igara među mladima. Razmotrimo li segment dobi u kojoj adolescent i srednjoškolci bivaju podložni ovom fenomenu, utvrdit ćemo vrlo brzo da se postotak participacije učenika u lutrijskim igrama na sreću se povećava prema završnim razredima. To je posebno vidljivo kod lutrijskih kladionica, lota i sportskih kladionica, dok je samo kod jednokratnih srećki i TV Binga situacija drugačija. U Bosni i Hercegovini nisu postojala sistemski i sveobuhvatna istraživanja navika kockanja mladih, dok nas iskustveni podaci, klinički rad s mladim ljudima koji manifestuju poremećaje u ponašanju te medijska izvještavanja, jasno upućuju na ozbiljnost ove pojave i na našim

prostorima. S obzirom na značaj ulaganja u istraživanja, kao i preventivne intervencije, u ovom području, prvenstveno s ciljem redukcije psihosocijalnih posljedica koje nastaju kao rezultat uključenosti u igre na sreći, s ciljem promoviranja pravilnog uključivanja i zaštite mladih kao ranjive društvene grupe, kao i u svrhu ulaganja resursa u društveno odgovorno priređivanje igara na sreću, prepoznat je značaj ovakvih istraživanja. Raspon dobi ispitanika je bio od 14 do 19 godina. Kockanje adolescenata se po svojim karakteristikama razlikuje od kockanja odraslih osoba, što ne iznenađuje ako se uzmu u obzir razvojne specifičnosti adolescentske dobi. Dio upitnika koji su srednjoškolci popunjavali se odnosilo na pitanja o vrstama i učestalosti igranja određenih igara na sreću. Zadatak sudionika bio je da za svaku igru označe jesi li je ikada u životu igrali te ukoliko jesu, koliko često. Posebna pitanja su se odnosila na specifično igranje igara na sreću u poslovnica Lutrije BiH. Također, tu su bila pitanja o sociodemografskim obilježjima sudionika, o tome da li su članovi porodice upražnjavaju praksu igara na sreću te ostalih pitanja neophodnih za ovakvu vrstu istraživanja. Ovim istraživanjem dokazano je da 69,3% srednjoškolaca iz Sarajeva i Tuzle kockalo barem jednom u životu. Ovaj podatak govori u prilog pretpostavci da je kockanje, iako u Bosni i Hercegovini za osobe ispod 18 godina ilegalno, maloljetnicima vrlo dostupno i pristupačno. Tako sportsku kladionicu u poslovnica Lutrije Bosne i Hercegovine svakodnevno puta uplaćuje čak 36,8% učenika srednjih škola Sarajeva i Tuzle.

Za neke pojedince klađenje postaje smisao života, jedini interes, te zbog kockanja zapostavljaju posao, porodicu, učenje i druge obaveze, te u slobodnom vremenu klađenje dominira nad drugim aktivnostima. Svakodnevno bavljenje klađenjem sve više smanjuje samokontrolu, a umjesto zabave igra počinje vladati ljudima otvarajući put ovisnosti.

Zaključak

U Bosni i Hercegovini je sve veća dostupnost kladionica, s naglašenom popularnošću sportskog klađenja. Poznato je da su za razvoj problema povezanih s kockanjem posebno ranjivi mladi, pri čemu dostupnost i pristupačnost igara te učestalost uključivanja u aktivnosti kockanja značajno doprinose razvoju štetnih posljedica. Te posljedice se ne vezuju isključivo samo za pojedinca već i za cjelokupnu društvenu zajednicu. Zahvaljujući uvidu u istraživanje *“Obilježja kockanja srednjoškolaca u Sarajevu i Tuzli”* mogli smo doći do nekih zabrinjavajućih podataka, između ostalog i da su učenici srednjih škola najčešći korisnici sportskih kladionica. Također smo mogli zaključiti da većina mladih ispitanika odlazi u kladionice više puta sedmično, pa čak i svaki dan o čemu se izjasnilo ne tako mali postotak ispitanika. Ovdje se mora naglasiti da je kulturni život mladih u Bosni i Hercegovini gotovo sveden na minimum te najveći dio svog slobodnog vremena koriste kladeći se (sada i online) ili ga troše u druge ali slične svrhe, što ostavlja veoma mali prostor za njihovo napredovanje, samoaktualizaciju i napredak u cjelini. S druge strane jača nezainteresovanost, apatiju i osjećaj beznađa i nedostatka bilo kakve perspektive. Enormna prisustvost ovog fenomena u bosanskohercegovačkom društvu nas moraju po ko zna koji put natjerati da preispitamo društvo u kojem svi zajedno živimo, te da se ne samo počne razmišljati i javno govoriti već i predzimati važne systemske mjere u kontekstu uticaja kladionica na mlade ljude. Podaci da iznimno velik broj srednjoškolaca vrijeme provodi u kladionicama ukazuje i na problem dostupnosti i blizine kladionica školama na primjer, iz čega proizilazi i činjenica nedostatka prostora i sadržaja gdje bi mladi mogli kvalitetno provoditi svoje slobodne vrijeme, razvijati svoje kulturne interese i potrebe, razvijati kulturne prakse, hobije i socijalizirati se na adekvatan način. Ono čemu treba stremiti jeste da se jača svijest o ovom ozbiljnom i nimalo naivnom društvenom problemu, te da će prvenstveno lokalne zajednice mnogo ozbiljnije djelovati (udaljavanje kladionica od školskih prostora, organizovanje centara podrške u liječenju ovisnika o klađenju, uključiti medije u ovakav vid aktivnosti te u školskim programima ciljano razgovarati o ovom problemu, ali i drugim oblicima devijantnog ponašanja.

Bibliografija

1. Bijedić, M., Kuralić-Čišić, L., Kovačević, R., Vardo, E. (2015). *Obilježja kockanja srednjoškolaca u Sarajevu i Tuzli-Izvyještaj o rezultatima istraživanja*. Tuzla: Univerzitet u Tuzli, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet
2. Božović, R. (2006). *Leksikon kulturologije*. Beograd: Agencija Matić
3. Giddens, A. (2007). *Sociologija*, Zagreb: Nakladni zavod Globus
4. Haralambos M i Heald R (1989). *Uvod u sociologiju*, Zagreb: Globus
5. Janković, I., Pešić, V. (1988). *Društvene devijacije: kritika socijalne patologije*. Beograd: Naučna knjiga
6. Kajoa, R. (1965). *Igre i ljudi*. Beograd:Nolit
7. Kozjak, B. (2016). *Kockanje: od dokolice do socijalne patologije*. Zagreb: Tim Press

**IMPACT OF BETTING ON BEHAVIOURAL DISORDERS AMONG YOUNG PEOPLE
IN BOSNIA AND HERZEGOVINA**

Summary

Impact of betting on behavioural disorders among young people in Bosnia and Herzegovina is reflected individually but also has a significant social character and leave un indelible marks within entire community. This article will in the theoretical sense explain the phenomena of betting culture, what this phenomena implies, what are the causes of this culture's popularity in Bosnia and Herzegovina and in what way the betting reflects on behaviour among young people. An attempt will be to describe social, cultural and psychological profile of young people that regularly bet, whether it is a matter of entertainment or material reasons, that in generally terms can result in serious consequences, such is pathological addiction. Author of this article considers that this problem is not adequately researched particularly from the aspect of young people and their everyday life culture, when they invest their time and money on betting. In the sociological context, it is vital to get the cause of this phenomena and its effect on society as a whole.

Key words: *betting, society, betting culture, young people, behaviours, pathological addiction*